

A fájlcsere szerzői jogi kérdései

Vitathatatlan tény, hogy napjainkra a szerzői jogi művek jelentős részéhez való hozzáférés, azok hasznosítása jelentősen könnyebbé vált. E változás fő katalizátora az egyre rohamosabb tempóban fejlődő informatika. Az elmúlt években az élet mindennapos részévé vált az internet használata, különböző adattartalmak folyamatos letöltése, továbbküldése, ajánlása ismerősöknek. Felerősödött az alkotói tevékenység is, a könnyebben elérhető szoftverekkel könnyebb alkotásokat készíteni, dalt írni, képet készíteni, vagy éppen filmet készíteni. A hardvereszközök kapacitásának jelentős növekedésével valamint a művek kezelését, továbbítását segítő szoftverek segítségével a felhasználói rétegek eddig ismeretlen tömegeihez juttathatóak el az alkotások rövid idő alatt. A közösségi oldalak, a „chatszobok”, a blogok és *podcast*ok, az elektronikus újságok, vagy a rádiós vagy televíziós műsorok on-line sugárzása („*streaming*”) megváltoztatta a felhasználói szokásokat. Az elmúlt egy-két évtizedben bebizonyosodott az internet határtalansága. Ennek elsősorban az lett a következménye, hogy a mindennapi kultúrára legnagyobb hatást gyakorló irodalom, zene-, film-, illetve fotóművészet tömegessé válása folytán a szerzői jog tisztelete részben megszűnt, az alkotómunka elvesztette megbecsültségét. A fiatal internetet használó generációk számára a könnyen, gyorsan és olcsón hozzáférhető anyagoknak nincs értéke.² Másodsorban az emberi alkotómunka, ha nem is kizárólagosan, ám rendszerint nem nélkülözi a múltbeli példákra való támaszkodást. S mivel a széles hozzáférés lehetősége a források mértékét is meghatározta, ezért a szellemi alkotások újbóli – engedély nélküli – felhasználása mindennapossá vált.³

Mindez azonban veszélyeket rejt magában, hiszen a felhasználások számának robbanásszerű megnövekedésével nem feltétlenül tud lépést tartani a szerzői jogi jogosultak illetve érdekeiket képviselő szervezetek köre. A felhasználás után főszabály szerint fizetnie kell a felhasználónak. A hazai szerzői jogi szabályozás szabad felhasználásra vonatkozó szabályai azonban olyan értelmezési kérdéseket vetnek fel, melyekre a válaszadók véleménye megoszlik a szakirodalomban.

Első körben tisztázandó, hogy mit értünk fájlcsere alatt. A fájlcsere, illetve a fájlmegosztás kifejezés némiképp félrevezető. A jelen felhasználási formánál ugyanis nyelvtani értelemben nincs se csere, se megosztás, amelyek egyaránt azt feltételeznék, hogy az eredeti műpéldány a „feltöltő” birtokából kerül ki. A P2P-programok használatakor gyakorlatilag a fájlok szisztematikus többszörözéséről van szó.⁴ (A peer-to-peer vagy P2P paradigma lényege, hogy az informatikai hálózat végpontjai közvetlenül egymással kommunikálnak, központi kitüntetett csomópont nélkül.)

Az SZJSZT megállapította: „jogi értelemben vett csere alól nem feltétlenül lehet beszélni minden, a „fájlcsere” elnevezés alatt történő felhasználás esetében. ... Szó sincs a védett műveket, illetve szomszédos jogi teljesítményeket tartalmazó fájlok cserejéről. Az ilyen fájlok az azokat a többi Internet-használó számára hozzáférhetővé tevő személyek számítógépén maradnak. Csere esetén a műpéldányok száma nem változik. Abban az esetben viszont, amire félrevezető módon a 'fájlcsere' kifejezés utal, az érintett művek és teljesítmények óriási mértékű többszörözéséről és az erre a célra való hozzáférhetővé tételéről, mint szerzői jogi szempontból releváns – a művek és teljesítmények rendes felhasználása és a jogosultak jogos érdekei szempontjából fontos – cselekményekről van szó. Hasonló okokból szintén bizonyos fokig pontatlan a fájlok 'megosztására' való utalás. A tárolt fájlhoz ... a tárolást ellenőrzése alatt tartó személy más személynek is hozzáférést enged, ennek keretében e személy a fájl tartalmát érzékelheti, és a fájlt saját ellenőrzése alatt álló hordozóra letöltheti.”⁵

¹ A DE ÁJK Polgári Jogi Tanszékének oktatója

² Mezei Péter: Mit hozott 2010 a fájlcsere-tilalom?, In Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2011/1. szám, 20. o.

³ Faludi Gábor: A szerzői jog és az internet viszonyának egyes kérdései. In Acta Conventus de Iure Civili, Tomus II., Lectum, Szeged, 2008. 12. o.

⁴ SZJSZT 07/08/01

⁵ SZJSZT 07/08/1.

A fájlcsere programok alkalmazása napjainkra már több generáción van túl. Az első generációból a Napster nevű program szerzett legnagyobb hírnevet, működésének lényege, hogy az adatforgalmat a felügyelete alatt tartó, azonban a konkrét szerzői műveket nem tartalmazó központi (centrális) szerver adta. A szolgáltatás igénybevételéhez a felhasználónak a szolgáltató honlapjáról kellett letöltenie egy kliensprogramot, valamint regisztrálnia kellett a rendszerben. Ezt követően ki kellett jelölnie a számítógépe merevlemezén található azon műveket, amelyeket meg kívánt osztani a kívülállókkal. Miután a felhasználó a rendszerbe belépett, a központi szerver automatikusan frissítette az általa megosztani kívánt adatokat, s mindezek után kezdődhetett a tartalmak keresése. Amennyiben a szerver adatai szerint a keresett fájl egy másik felhasználó gépén megvolt, a kereső személy a képernyőn megjelenő *download* ikonra kattintva megindíthatta a letöltést. Ekkor a központi szerver a felhasználónak megküldte a keresett fájl forrásának metaadatait (elérési útvonalát), majd a letöltés a szervertől függetlenül, webes alapon megkezdődhetett. A letöltést követően a központi szerver adatai újból frissültek, és a felhasználó ettől kezdve maga is forrásul szolgált a későbbi letöltőknek.

Az első generációs szoftverekkel kapcsolatos jogviták hatására a fájlcsere programok struktúrája jelentős fejlődésen ment keresztül. A legfontosabb változást a központi szerver kiiktatása jelentette. Ebben az ún. „decentralizált” modellben minden felhasználó szerverként is szolgál az adatok tárolására és a keresések lefolytatására. Annak elkerülése érdekében, hogy ennek hatására lelassuljon a rendszeren belüli kommunikáció, a FastTrack protokoll kiemelt egyes „supernode”-okat (csomópontokat), amelyek általában nagy teljesítményű szerverek voltak, és az alájuk tartozó gyengébb teljesítményű *node*-okat (általában egyszerű PC-ket) felőlelve felügyelték a kereséseket. Így az olyan szolgáltatások, mint például a Gnutella, a KaZaA, a Grokster, a Morpheus vagy a BearShare használói a felettük álló *supernode*-okkal álltak kapcsolatban, amelyek a kereséseket az általuk lefedett *node*-ok adatai között végezték el elsőként, s csak ennek sikertelensége (vagy új keresés indítása) esetén fordultak a többi *supernode*-hoz az ő hálózatuk átkutatása érdekében.⁶

A napjainkban leginkább terjedőben lévő fájlcsere technikának, a torrentezésnek az egyik legfontosabb újítását a részfeladatok teljes különválasztása adja. Így a le- és feltöltést végző kliensek (illetve az ezek alapját adó BitTorrent protokoll) kizárólag e mechanikus tevékenységre szolgálnak, a letöltés előfeltételét jelentő torrentfájlhoz pedig általában csak egy „indexáló” vagy „közösségi” oldalon lehet hozzáférni. A letölteni kívánt fájlokhoz a különféle felhasználók számítógépein való megtalálásában egy ún. „tracker” (egy decentralizált szerver) nyújt segítséget. Napjaink általános jelenségei a szolgáltatások olcsóbbá válása, a sávszélesség növelése, a háttértárak növekedése és áruk csökkenése, a tömörítési algoritmusok javulása összességében azt eredményezték, hogy a P2P alkalmazások rohamosan megnövekedtek.

Önmagában a fájlcsere ténye és a jogellenes forrásból való többszörözés tömeges jellege is azt mutatja, hogy a jogellenes forrásból való másolásra való igény igenis létező tényező. Állandó viták tárgya, hogy ez az igény jogosnak tekinthető-e jogellenes forrás esetén vagy sem. A szerzői jogokat védő szervezetek és a mellettük működő szakértő testület a testület természetesen a jogsértések kiküszöbölésére, vagy inkább visszaszorítására törekszik. A Szerzői Jogi Szakértő Testület olyan tényezők és körülmények általánosításával, illetve prognosztizálásával jut a jogellenes forrásból történő másolatkészítés engedhetlenségére vonatkozó végkövetkeztetéséig, amelyek nehezen általánosíthatóak, illetve vetíthetők előre.

A szabad felhasználás az alábbiakban definiálható a kontinentális jogi szemléletben: A szabad felhasználás alapján bárki szabadon, a szerző engedélye nélkül és ingyenesen, a törvényben meghatározott esetekben felhasználhatja a szerzői jogi védelemben részesülő, nyilvánosságra hozott műveket és az ezzel egy tekintet alá eső szomszédos jogi védelemben részesülő teljesítményeket, feltéve, hogy ezt a törvényben - általában – meghatározott, és nem haszonszerzési célból teszi. A szabad felhasználás szabályrendszere azonos határvonalak mentén rajzolódik ki a kontinentális

⁶ Mezei Péter – Németh László: Mozgásban a fájlmegosztók, In Infokommunikáció és jog, 5. (115.) évfolyam 2. szám, 2010. április 61. o.

jogrendszerekben. A szabályozás elsődleges célja és rendeltetése, hogy a szerzői jogi jogosultak érdekeinek és jogainak szem előtt tartása mellett tegye lehetővé a törvényben meghatározott esetekben és indokok alapján a szerzői jogi oltalom alatt álló alkotások engedély és jogdíjfizetés-mentes felhasználását.

Az Egyesült Államokban a copyright rendszer az Alkotmány 1. cikk (8) bekezdés 8. pontján nyugszik, mely szerint „a Kongresszusnak joga van arra, hogy [...] előmozdítsa a tudományok és hasznos művészetek fejlődését azáltal, hogy a szerzők és feltalálók részére kizárólagos jogot biztosít írásaik és találmányaik tekintetében egy meghatározott időtartamra”.⁷ Hivatkozhatunk még a *Supreme Court* „Szerzői jogunk azonnali hatása, hogy biztosítja a „szerzők” kreatív munkájának fair ellentételezését. Legvégső célja azonban ezen ösztönzés révén a művészi kreativitás serkentése az általános közjó érdekében”.⁸

Az Egyesült Államok szerzői jogának vonatkozó szabályai egy 1841-es jogesetre vezethetők vissza. Ennek lényege, hogy Charles Upham író 353 oldalt szó szerint vett át Jared Sparks könyvéből. Az ügyben hozott ítéletben nyert megfogalmazást az eredeti forrás igazolható használatának tétele, amely szerint a felhasználás megítélése kapcsán a forrásmű természetét a felhasználással érintett mű terjedelmét, illetve a használatnak a forrásmű gazdasági értékére gyakorolt hatását indokolt és szükséges vizsgálni. Ezen ítélet alapján munkálta ki a gyakorlat az ún. *fair use* tesztet, amely – a *Supreme Court* szerint – „az ésszerűség egy méltányos szabálya, amely lehetővé teszi a bíróságok számára, hogy elkerüljék a szerzői jogi törvény merev alkalmazását olyankor, amikor esetleg ez elnyomhatja az igazi kreativitást, amit a törvény támogatni hivatott.” Annak meghatározásakor, hogy a mű felhasználása az adott esetben fair volt-e vagy sem, a vizsgálandó tényezők magukban foglalják az alábbiakat:

- (1) a használat célja és jellege, beleértve, hogy e használat kereskedelmi természetű vagy non-profit oktatási célú-e;
- (2) a szerzői joggal védett mű természete;
- (3) a felhasznált részek a mértéke és lényegessége a szerzői joggal védett műhöz mint egészhez viszonyítva; és
- (4) a használatnak a szerzői joggal védett mű potenciális piacára vagy értékére kifejtett hatása.⁹

Az Egyesült Államok jogának szemlélete tehát alapvetően dologi jogi alapokból kiindulva az alkotás társadalomra kifejtett pozitív hatását tartja szem előtt, a kontinentális jogrendszer pedig szerző központú, az ő személyi és vagyoni jogait védi. Eltérőek a két jogrendszer joggyakorlat által elért eredményei, ítéletei is.

A fájlcseréléssel kapcsolatban több bírósági ítélet született világszerte. Az un. centralizált fájlcserélő programok esetében a bíróság elmarasztalta az elkövetőket. Az Egyesült Államokban a felperesek sikerrel hivatkozhattak a szerzői jogok közvetett vagy másodlagos megsértésének (*indirect or secondary copyright infringement*) tételére. A közvetett jogsértés előfeltétele, hogy a tényleges fogyasztók is jogsértést valósítsanak meg. A Napster-ügyben eljáró bíróság (*Ninth Circuit*) úgy találta, hogy a Napster használata a jogosultak többszörözéshez és terjesztéshez fűződő kizárólagos jogának egyértelmű megsértésével jár, és a felhasználók cselekménye nem felel meg a fair use-teszt faktorainak sem. Az első generációs szolgáltatók esetében a közvetett felelősség mindkét válfaja bizonyítottnak tekinthető. A „járulékos felelősség” (*contributory liability*) megállapításának feltétele ugyanis, hogy az érintett személy/szervezet tudjon a jogsértésről, illetve maga is hozzájáruljon a felhasználáshoz. A *Ninth Circuit* szerint a központi szerverek működésének jellegéből, valamint a jogsértő tartalmakra vonatkozó figyelmeztetésekből a Napster egyértelműen tudhatott arról, hogy a programot védett művek megosztására használják fel, amihez a szolgáltatás

⁷ American Legacy 1997: 17. o.

⁸ „The immediate effect of our copyright law is to secure a fair return for an ‘author’s’ creative labor. But the ultimate aim is, by this incentive, to stimulate artistic creativity for the general public good.” Sony v. Universal, 432. o.

⁹ Ott István: A szerzői jogok hazai büntetőjogi védelme a fájlcserélő rendszeres körében, Doktori értekezés, Témavezető: Vókó György. A kézirat lezárva: 2012. augusztus 15., Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola, Budapest, 2012, 112. o.

kifejlesztése révén egyértelműen hozzájárult.¹⁰ A központi szerverek kiiktatása folytán a szolgáltatás nyújtója nem rendelkezett felügyeleti és ellenőrzési joggal, illetve lehetőséggel, s ezért az alperesek nem követtek el helyettes szerzői jogi jogsértést, a járulékos felelősség tétele viszont megállapíthatónak bizonyult.¹¹

A továbbfejlesztett programok esetén a kontinentális jogrendszerek számára a decentralizált fájlcsere- és másolási struktúra más eredményre vezetett. Az ilyen fájlcsere- és másolási szolgáltatások üzemeltetői ugyanis nem gyakorolnak közvetlen felügyeletet az adatforgalom felett, ezért a nyilvánossághoz közvetítés kizárólagos jogára velük összefüggésben nem lehet eredményesen hivatkozni. A másodlagos vagy közvetett felelősség angolszászhoz hasonló szabályozásának hiányában nem véletlen, hogy a Holland Legfelsőbb Bíróság a KaZaA üzemeltetőivel szemben a szerzői jogi jogsértés tárgyában indított eljárást megszüntette.¹²

A szerzői jogi szankciók alkalmazhatóságának kérdése problémákat okoz az interneten működő fájlcsere- és másolási programok alkalmazásával kapcsolatban.¹³ A fájlcsere- és másolási programok kérdései a szabad felhasználás és a jogellenes magatartás kérdéskörét feszegetik.¹⁴ A hatályos szerzői jogi szabályozás értelmében a magáncélú felhasználás szabad, nem jogdíjköteles. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szerint a jogellenes forrásból történő másolás engedélyezése ellentétben állna a szerzői jog értelmével, céljaival és alapvető jellegével, azáltal az egyértelmű üzenet által, hogy az Internet szabadságát nem korlátozhatja olyan „másodlagos tényező”, mint a szerzői jog.¹⁵ „A szerzői művek és kapcsolódó jogi védelemben részesülő teljesítmények 'fájlcsere- és másolási' rendszerben történő 'megosztása', hozzáférhetővé tétele szerzői jogi értelemben alapvetően két felhasználási mód alá tartozó felhasználási cselekményt valósít meg: ... többszörözést, valamint ún. a nyilvánosság számára lehívásra való (interaktív) hozzáférhetővé tételt.”¹⁶

A 2001/29/EK un. InfoSoc irányelv szerint a magáncélú másolásra vonatkozó kivételek és korlátozások csak annyiban megengedettek, amennyiben azok összhangban állnak a „háromlépcsős tesztel.” A teszt első „lépcsője:” a kivételek és korlátozások csak „különleges esetekre” vonatkozhatnak. Ez a feltétel részben terjedelmi, részben pedig tartalmi, normatív jellegű. Terjedelmi jellegű abban az értelemben, hogy a kivételek, illetve korlátozások nem lehetnek általános jellegűek; csak egy szűkebb, meghatározott körre vonatkozhatnak. Tartalmi, normatív jellegű abban az értelemben, hogy nyomós és megalapozott társadalmi, jogpolitikai indokokra van szükség a kivételeknek, illetve korlátozásoknak az érintett esetekben való alkalmazásához. Második „lépcső:” a kivételek és korlátozások nem lehetnek sérelmesek a művek rendes felhasználására. A harmadik „lépcső:” a kivételek és korlátozások indokolatlanul nem károsíthatják a szerzők jogos érdekeit.

Faludi Gábor szerint fájlmegosztási cselekményt a többszörözés(ek) mellett a közkeletűbben használt lehívásra hozzáférhetővé tételnek tekinti. E felhasználáshoz tehát az érintett jogosultak engedélyére van szükség. Az engedélyezés kizárólagos jogok gyakorlása útján történhet. Ez másfelől azt jelenti, hogy az adott jogot vagy egyedi, vagy közös jogkezelés útján lehet gyakorolni.¹⁷

A fentiek miatt foglalkozni kell a magáncélú másolás lehetőségével, ami önmagában véve nem „különleges eset.” A másolás jellege és célja teheti csak a magáncélú másolás bizonyos eseteit „különleges esetekké.” Akkor, amikor a magáncélú másolásra a kezdetekben kivételeket engedtek a nemzeti törvények, elsősorban manuális vagy kezdetleges gépi (például írógép útján) másolásról

¹⁰ Aimster Copyright Litigation, 334 F.3d 643 (2003), 643. o.

¹¹ Arista Records LLC, et al., v. Lime Group LLC, et al., 532 F.Supp.2d 556 (2007), 556. o.

¹² Vereniging Buma / Stichting Stemra v. Kazaa B.V., Nr. C02/186HR, Supreme Court of the Netherlands, 19 December 2003. Az ítélet angol nyelvű fordítását lásd: www.muddlawoffices.com/RIAA/cases/Netherlands.pdf.

¹³ Gyenge Anikó: Szabad felhasználások kontra hatáskörű műszaki intézkedések, avagy egy kutya-macska barátság a szerzői jogban. Fehér Könyv a szellemi tulajdon védelméről – 2006, Magyar Szabadalmi Hivatal, 2006. 118. o.

¹⁴ Mezei Péter: Mit hozott 2010 a fájlcsere- és másolóknek?, In Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2011/1. szám, 27. o.

¹⁵ SZJSZT 17/2006. számú szakvélemény 63. pont

¹⁶ SZJSZT 07/08/1.

¹⁷ Faludi Gábor – Gyenge Anikó: A fájlmegosztás – hazai és uniós jogi szemmel, <http://www.szttnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201106-pdf/04.pdf> 4. o.

volt szó, amely a kivétel esetkörét nemcsak terjedelmileg, de tartalmilag is meghatározta. Az ilyen kivételek, majd a jogdíjigényre épülő korlátozások köre és jellege a magáncélú másolást hallatlanul megkönnyítő, tökéletessé és tömegessé tevő eszközök (készülékek és hordozók) megjelenésével bővült, illetve változott.¹⁸

A magáncélú többszörözés korlátja, hogy nem tekinthető szabadnak a felhasználás, amennyiben a többszörözéssel az eredeti munka a nyilvánossághoz jut. Nyilvánosság alatt nagyszámú embercsoportot kell érteni. A magáncélú másolatkészítés kizárólag a többszörözéshez fűződő kizárólagos vagyoni jogosultságot érintheti és sosem a terjesztést, illetve nyilvános előadást, ezért minden olyan felhasználás, amely elhagyja a jogosult személyes körét jogsértőnek tekinthető.

A szerzői jog lehetőséget teremt arra, hogy a jogalanyok nem csak maguk, hanem másvalaki útján többszörözzék a szerzői műveket. Fontos kiemelni, hogy a többszörözésre jogosult rendelkezik a többszörözés jogával. Ez a tevékenység csak akkor lehet jogszerű, ha a többszörözési tevékenységet a megrendelő felügyeli, a másolás pedig nem terjed túl a mechanikus másolási tevékenységen.

A fájlcsere szabad felhasználásként való minősítésének több feltétele van, természetes személyek végezhetik, a más által történő többszörözés csak „mechanikus lehet, semmiképpen sem lehet jelentős számú a többszörözés, haszon-, jövedelemszerzés célját közvetlenül sem szolgálhatja. Jogellenes forrásból jóhiszemű cselekvés mellett sem lehet jogszerű másolatot készíteni.

A fájlcsere tehát ugyanis sosem részelemeire bontva, statikusan, hanem mindig csak egészében, dinamikájában szabad nézni. Már az első- és második generációs programoknál is megjelent, a BitTorrent esetében pedig – a technológia jellegéből, valamint a közösségi oldalak „etikájából” eredően – kifejezetten rögzült, hogy a felhasználók megosztani is kötelesek az általuk letöltött adatokat. Ezért bár egyesek nem látnak semmi kivétnevel abban, ha valaki magának lement egy dalt az internetről (amivel általánosságban egyet is lehetne érteni), valójában figyelmen kívül hagyják a tényt, hogy ezt követően maguk is feltöltőkké válnak. A mű egészének vagy bármely azonosítható részének a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétele a jogosult engedélye nélkül ugyanis jogsértést eredményez. Az Infosoc-irányelv 3. cikkének (2) bekezdése – európai uniós szinten – bevezette a nyilvánossághoz közvetítés kizárólagos jogának egy új válfaját, az ún. „nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételt”. Ez alapján kizárólag a szerző dönthet arról is, hogy művet vezeték útján vagy bármely más eszközzel/módon úgy tegye a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg. Kiemelendő, hogy a szerzői jogi törvény kizárja a magáncélú többszörözés köréből a szoftvereket.

A jogellenes forrásból történő magáncélú másolás következményeinek vizsgálatánál néha érvként merül fel az, hogy az ilyen másolást azért kell mégis megengedni, mert a magánszemélyek nem lehetnek tisztában, mely forrás jogellenes, mely forrás jogszerű. Az eljáró tanács ezt az érvet nem látja megalapozottnak.¹⁹ Nyilván nem kerülhet sor sem a polgári, sem esetleg a büntetőjogi következmények alkalmazásáról olyankor, amikor jóhiszemű eljárásról van szó, és az érintett jogágak szankciórendszerében figyelembe veendő tudattartalmak és egyéb feltételek (mint a szándékosság, gondatlanság vagy az adott helyzetben való általános elvárhatóság) nem állapíthatók meg. Amikor viszont megállapíthatók, és esély, lehetőség van a szankciók alkalmazására – ennek a gyakorlati nehézségei közismertek, de nem korlátlanok – nincs ok azok kizárására. A szakértő testület álláspontja szerint a jogellenes magáncélú másolás nem megengedett, sem szabad felhasználásként, sem pedig a jogdíjigényre való korlátozás alapján.

Kérdés lehet, hogy a másolatkészítés tömeges jellege milyen nézőpontból állapítható meg aggálytalanul. A tömegesnek tűnő másolatkészítés ugyanis nem feltétlenül jelent tömeges jogsértést az egyes forgalmazásra jogosultak esetében, ahogy az egyes felhasználók vonatkozásában sem. „A letöltő mindig mint egyén, és nem mint tömeg cselekszik, ennek megfelelően cselekménye is egyedileg és nem mint tömegjelenség bírálendő el.” Előfordulhat, hogy a felhasználó viszonylag

¹⁸ SZJSZT 17/2006. számú szakvélemény 35. pont

¹⁹ SZJSZT 07/08/1.

nagy számban tölt le szerzői jogi oltalom alatt álló műveket, amelyek azonban nem ugyanazon jogtulajdonoshoz köthetők. Ilyen esetben az egyes forgalmazásra jogosultak szemszögéből a jogsértő magatartás korántsem nevezhető tömegesnek. A magatartás jogszerű vagy jogellenes voltának megítélése nem alapulhat azon a megfontoláson, hogy az adott magatartás jövőbeni következményei folytán várhatóan olyan jelleget ölt majd, amely jogszerűként való elismerését valószínűsíthetően kizárja. A megoldás keresését sokkal inkább annak tudomásulvételével kellene kezdeni, hogy jogellenes forrásból történő letöltés volt, van és mindig is lesz. Célszerűbbnek tűnik ezért a jogellenes cselekménnyel okozott hátrányok kompenzációjának előtérbe helyezése, mint egy felszámolhatatlan társadalmi tömegjelenség elleni szélmalomharc kilátástalan folytatása.²⁰

Gyenge Anikó és Mezei Péter álláspontja²¹ szerint a magáncélú többszörözés az üreshordozó-jogdíj megfizetésének kötelezettsége okán nem szabad felhasználásként, hanem más korlátként, törvényi engedélyként értékelhető. Ennek fényében viszont védhető az az álláspont, hogy a magáncélú többszörözésnek nem kell megfelelnie a háromlépcsős tesztnek, hiszen ez utóbbi a szabad felhasználásokra vonatkozik, a magáncélú többszörözés pedig nem szabad felhasználás, hanem a szerzői jog más korlátja, törvényi engedély.

Faludi Gábor szerint viszont jogellenes ezen weboldalak üzemeltetése, a fájlcseré ugyanis túllép a szabad felhasználás körén, az több, mint szabad magáncélú másolás, mert megvalósul a nyilvánossághoz közvetítés a szerzői jogilag védett fájlok továbbítása útján, és a másolatkészítés sem magánérzékelés céljára, hanem nyilvánossághoz közvetítési céllal is történik, s ilyen módon a szabad felhasználás háromlépcsős tesztjébe való ütközés esete áll fenn, vagyis ilyen típusú felhasználás sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul károsítja a szerző jogos érdekeit, nem felel meg a tisztesség követelményeinek, és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével összeférő célra. Mivel ilyen esetben nem magánközlés történik, a fájlcserélő magánszemély szolgáltatónak, az elektronikus kereskedelemről szóló törvény szerinti tartalomszolgáltatónak minősül, akinek az adatai kiadhatónak válnak.²²

Faludi Gábor és Gyenge Anikó szerint a fájlcseré több, mint szabad magáncélú másolás – ez szerzői jogi szemmel nyilvánvaló – hiszen – megvalósul nyilvánossághoz közvetítés is a szerzői jogilag védett fájlok korlátlan számú személynek vezeték útján vagy egyéb módon való olyan továbbítása által, amely a fájlt megtekinteni és letölteni kívánó személy által megválasztott helyről történik, és – a másolatkészítés sem csak magánérzékelés céljára, hanem nyilvánossághoz közvetítési célra is történik, tehát nem „tisztá” magáncélú másolásról van szó már a fájlmegosztás letöltési szakaszában sem.

A fájlmegosztási cselekmények fázisai szerint:

- a védett tartalom megosztásra szánt tárhelyre (mappába) feltöltése, illetve átmásolása nem magáncélú másolás,
- a megosztásra rendelkezésre tartás pedig nyilvánossághoz közvetítés,
- a megosztott fájl közönség általi letöltése (nem megosztásra szánt tárhelyre) a szabad felhasználás háromlépcsős tesztjének és a letöltő személy tudatállapotának alávett szabad felhasználás (magáncélú másolás) ahhoz képest, hogy egy szerzői jogi szabályozás értékeli-e, ha jogsértő forrásból történik a magáncélú másolat készítése.²³

Álláspontom szerint a fájlcserélést bár egyértelműen hátrányt okoz a szerzőknek nem lehet abszolút negatív jelenséggé értelmezni. Mint azt már jeleztem egyéni és társadalmi érdekek csapnak össze a szerzői jogvédelem vonalának meghúzásakor, ezért egy olyasfajta kompromisszumot javaslok, hogy a fájlcserélői oldal üzemeltetőin, esetleg az adatszolgáltatón

²⁰ Ott István: A szerzői jogok hazai büntetőjogi védelme a fájlcserélő rendszeres körében, i.m. 68. o.

²¹ Mezei Péter: A sárkány levágott feje helyére mindig kettő új nő?; In Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 114. évfolyam 3. szám 15. o.

²² Faludi Gábor: A közös jogkezelő szervezetek felhasználási szerződése, Liber Amoricorum, Ünnepi dolgozatok Boytha György tiszteletére, ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Bp. 2004. 45. o.

²³ Faludi Gábor – Gyenge Anikó: A fájlmegosztás – hazai és uniós jogi szemmel, <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201106-pdf/04.pdf>

keresztül, egy átalány díjazást kellene bevezetni a bevételek közös jogkezelők általi elosztásán keresztül. Így a szerzői jog jogosultjai is részesednének az adatforgalom után járó bevételből, és a felhasználók sem járnak rosszul. Megjegyzendő, hogy amennyiben a felek nem jutnak megállapodásra, úgy a felhasználással kapcsolatos információk megszerzése jelentősen megnehezíthető, adott esetben eredménytelen lehet, bírói kötelezés ellenére is. Gondoljunk egy internet kávézóban végzett cselekményre vagy egy vezetékek nélküli szolgáltatást igénybe vevő személy magatartásaira, valamint ne feledjük a személyes adatok védelméhez való jogot, mely adott esetben erősebb lehet, mint a szerzői jogvédelem.

Az SzJSzT nem ad választ arra a kérdésre, hogy a magáncélú másolatkészítés formájában megvalósuló szabad felhasználás kapcsán fennálló díjigény jogszerűségét miként indokolhatja egy olyan körülmény, amely a szabad felhasználáskénti elismerést nyilvánvalóan lehetetlenné teszi. Fordított logikával élve azt mondhatjuk, hogy amennyiben a tömeges jelleg és a szerző jogos érdekeinek károsítása kizorítja a magáncélú másolatkészítést a szabad felhasználás köréből, úgy azután üreshordozó-jogdíj sem fizetendő, hisz ez utóbbi egyértelműen a szabad felhasználás körében megvalósuló magáncélú többszörözéshez kötődik. Aggályt vet fel az SzJSzT azon álláspontja, miszerint a tömeges másolatkészítés által okozott hátrányok ellentételezése azért díjigényre korlátozás formájában gondolható el, mert a másolatkészítés – éppen tömegessé válása folytán – ellenőrizhetetlen. Kevésbé tűnik elfogadhatónak egy olyan megközelítés, miszerint egy a jogosultak érdekeit éppen tömegessége folytán indokolatlanul sértő magatartás az üreshordozó-jogdíjra figyelemmel azért minősülhet szabad felhasználásnak, mert ellenőrzéséhez nem rendelkezünk megfelelő eszközrendszerrel.²⁴

A jogellenes forrásból történő másolatkészítés kapcsán kialakult jogértelmezési dilemmát Magyar Csaba a következők szerint összegzi: „Mivel a mérlegelést lehetővé tevő gumiparagrafusokat bajosan lehet kikerülni, így a másolás eredeti példányának jogi minőségével kapcsolatban egyértelmű, minden fél számára megnyugtató választ nem találhatunk. Az szerzői jogi szabályozásunk közvetlenül nem tartalmaz erre vonatkozó rendelkezést. Sehol sincs leírva benne, hogy „a szabad felhasználás körébe eső többszörözés kizárólag abban az esetben lehetséges, ha az eredeti műpéldány jogszerű körülmények között jött létre”, sem ehhez hasonló. A megoldást az egyéb rendelkezések között tallózva kell megtalálni.”²⁵

Amennyiben megállapított a jogsértés a felelősök személyének megállapítása szintén nem egyszerű feladat az internet sajátosságai miatt.²⁶ Kérdésként merült fel, hogy a fájlcsere, illetve fájlmegosztó tevékenységet végző természetes személyre vonatkozó adatok kiadhatók-e a közvetítő szolgáltató által egy erre vonatkozó bírósági kötelezés alapján. A kérdés megválaszolásának kulcsa pedig nem más, minthogy az ilyen fájlcsere, illetve fájlcsere személyek mint magánszemélyek, magánjellegű közlést végeznek-e. Mivel ilyen esetben nem magánközlés történik, a fájlcsere, illetve fájlcsere magánszemély szolgáltatónak, az Elektronikus kereskedelemről szóló törvény szerinti tartalomszolgáltatónak minősül, akinek az adatai kiadhatók válnak.²⁷ Az adatok azonban elsődlegesen csak akkor adhatók ki, ha ténylegesen rendelkezésére állnak a szolgáltatónak, azaz például írásba foglalt előfizetői szerződéssel rendelkezik, amely tartalmazza ezen adatokat. Az elektronikus kereskedelemről szóló törvény szerint ugyanis az írásba foglalt szerződés tartalmazza az előfizető nevét, lakóhelyét, tartózkodási helyét, illetőleg székhelyét, természetes személy esetében pedig a nevét, születési helyét, idejét is.

Olyan esetben azonban, amikor az adatszolgáltatás sajátosságai miatt nem azonosítható be a tényleges jogsértő, például egy teleházban vagy egy vezetékek nélküli szolgáltatást igénybe vevő személy esetén, az adatszolgáltatási kötelezettség teljesítése is akadályba ütközik. Ilyen esetben az

²⁴ Ott István: A szerzői jogok hazai büntetőjogi védelme a fájlcsere rendszeres körében, i.m. 72. o.

²⁵ Magyar Csaba: Fájlcsere és szabad felhasználás, In Infokommunikáció és jog, 2008/3. 17. o.

²⁶ Faludi Gábor: Az internetszolgáltatóval szemben fennálló adatszolgáltatási igény a Jogértvényesítési irányelv átültetését követően. Fehér Könyv a szellemi tulajdon védelméről – 2006, Magyar Szabadalmi Hivatal, 2006. 151. o.

²⁷ Faludi Gábor: Az elektronikus kereskedelmi törvény, valamint a szerzői és iparjogvédelmi szabályok kapcsolata, ISZJSZ, 2002/5., 36. o.

adatszolgáltatásra kötelező határozat meghozatala sem indokolt, hiszen az nem lesz végrehajtható.²⁸ Faludi Gábor is elképzelhetőnek tart azonban egy ezzel ellentétes gyakorlatot is abban az esetben, ha a személyes adatok védelméhez fűződő jog, illetőleg a szerzői jogi védelemhez fűződő alkotmányos jog összevetésében arra a következtetésre jut a bíróság, hogy a személyes adatok védelme élvez elsőbbséget.²⁹

Az adatszolgáltatási kötelezettséget tehát kizárhatják az elektronikus kereskedelmi felelősségkorlátozó, továbbá az elektronikus kereskedelmi, illetve elektronikus hírközlési jogi adatvédelmi szabályok. Az utóbbiak elsőbbsége mellett foglalt állást a C-275/06. számú, előzetes döntéshozatali eljárásban született európai bírósági ítélet.³⁰ A Promusicae-döntés kimondta, hogy „fájlcsereelő” rendszereken elkövetett szerzői jogi jogsértés esetén az internetszolgáltató nem köteles polgári bíróság előtt folyamatba tett eljárásban kiadni azon személyek IP-címét, internetre való csatlakozásuk napját és időpontját, akiknek internet-hozzáférést biztosít.

A határozat végső soron kimondja, hogy a személyes adatokhoz fűződő jog (a fájlmegosztásban résztvevők adatairól van szó) magasabb szintű alapjogi védelmet élvez, mint a szerzők és más érintett jogosultak tulajdoni alapjogi védelemben részesülő engedélyezési joga, amelyet egyébként a jogsértők adatai nélkül a közvetlen jogsértőkkel szemben nem lehet gyakorolni.

A C-557/07 sz. ügyben hozott indokolt végzésében az EUB viszont már árnyaltabban fogalmazott: „A közösségi joggal ... nem ellentétes az, ha a tagállamok a személyes jellegű forgalmi adatok harmadik magánszemélyekkel való közlésére vonatkozó kötelezettséget állapítanak meg szerzői jogok sérelme miatt polgári peres eljárás indításának lehetővé tétele érdekében. A közösségi jog azonban megköveteli, hogy a tagállamok az Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv, az Infosoc-irányelv, a hírközlési adatvédelmi és a jogérvényesítési irányelv átültetésekor ezen irányelvek olyan értelmezésére támaszkodjanak, amely lehetővé teszi a szóban forgó különböző alapvető jogok közötti megfelelő egyensúly biztosítását. ... arra is [kötelesek], hogy ne támaszkodjanak ezen irányelvek olyan értelmezésére, amely sérti az alapvető jogokat vagy a közösségi jog egyéb általános elveit, úgy mint az arányosság elvét.”³¹

Faludi Gábor és Gyenge Anikó szerint a C-557/07 döntés fontos, gyakran elhanyagolt érdemi része, hogy a hozzáférést biztosító, tehát tárhelyszolgáltatást nem nyújtó szolgáltatót az Infosoc-irányelv 8. cikkének (3) bekezdése értelmében vett „közvetítő szolgáltatónak” kell tekinteni. A döntések figyelmen kívül hagyják azt a tényt, hogy a fájlcsereelő személyek nem egyszerűen szolgáltatást igénybevevők, hanem tartalomszolgáltatók. Erre a körülményre az indokolások ki sem térnek. A fájlcsereelőkhöz valóban túllépnek az ún. magánjellegű közlésen, amikor fájlmegosztásban vesznek részt, és más személy kizárólagos joga által védett tartalmat tesznek nyilvánosan hozzáférhetővé. Az ún. magánjellegű közlés fogalma a minősítés kulcsa. E fogalmat az elektronikus kereskedelmi törvényben 2007 folyamán akként módosították, hogy pusztán nyelvtani értelmezés alapján átfoghatja a fájlmegosztásban való részvételt is.³²

A magyar gyakorlatban a törvényi szabályozást megelőzően az önszabályozás keretében került először alkalmazásra az értesítési és eltávolítási eljárás. Az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület volt az a szervezet, amely elsőként kívánta alkalmazni az eljárást. 2001. január 1-jétől érvényes Jogdíjközlésében (a továbbiakban: „Jogdíjközlés”) jelentette meg először az eljárás szabályait. A Jogdíjközlésnek a nyilvánosság számára lehívással („on demand”) hozzáférhetővé tétele közös szabályai körében a szolgáltatói felelősség korlátozása kapcsán rögzítette az ARTISJUS a részletszabályokat. A felelősségkorlátozást a Jogdíjközlés akként fogalmazza meg, hogy

²⁸ Kiss Tibor: Gondolatok a szerzői jogi törvény legújabb módosítása kapcsán, Debreceni Jogi Műhely 3/2006 (2006. július 1.) (http://www.law.klte.hu/jogimuhely/01_hun_index.htm)

²⁹ Faludi Gábor: A közös jogkezelő szervezetek felhasználási szerződésai, Liber Amoricorum, Ünnepi dolgozatok Boytha György tiszteletére, ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Bp. 2004. 43. o.

³⁰ Promusicae-ügy, C-275/06, Productores de Música de España (Promusicae) vs. Telefónica de España SAU.

³¹ LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH – Tele2 Telecommunication GmbH.

³² Faludi Gábor – Gyenge Anikó: A fájlmegosztás – hazai és uniós jogi szemmel, <http://www.szttnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201106-pdf/04.pdf> 9. o.

- amennyiben a közvetítő szolgáltató úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható,
- a tartalomszolgáltató által felajánlott tartalmat nem ismeri, illetőleg nem ismerheti, és
- kizárólag művek, illetőleg a műveket tartalmazó honlap (adatai) számára tárhelyet nyújt,⁹⁰⁷ és/vagy
- azokat a lehívás vagy a hozzáférés gyorsítására szolgáló tárolóban rögzíti,⁹⁰⁸ és/vagy azokat továbbítja, és azokat a hozzáférés megkönnyítése érdekében keresőrendszerekben rögzíti, tárolja, és
- megállapodást köt az ARTISJUS-szal értesítési-eltávolítási eljárás alkalmazásáról, valamint
- azt be is tartja, akkor az ARTISJUS, illetőleg az általa képviselt jogosultak irányában szerzői jogi jogsértésért nem felel.

Beszélni kell a fájlmegosztást lehetővé tevő támogatórendszerek működtetőinek felelősségéről, akiket „hubüzemeltetőknek” neveznek. Ezek a jogalanyok a felhasználási cselekményeket nem valósítják meg, de azokat elősegítik azzal, hogy az internetes hiperhivatkozással azonos vagy ahhoz hasonló technikával.

A SZJSZT véleményében megállapította, hogy „A *hub* üzemeltetője olyan személy, akinek/amelynek a szolgáltatását a 'fájlcsereelő' rendszeren megvalósuló szerzői jogsértés elkövetéséhez igénybe vették. Bár a hatályos Szjt. az ilyen közreműködő személyek közvetlen felelősségét a jogsértéssel kapcsolatban nem állapítja meg, velük szemben azonban a polgári jogérvényesítés körében bizonyos objektív jogkövetkezmények alkalmazását lehetővé teszi. A hatályos Szjt. 94. §-ának (3) bekezdése alapján a jogsértés vagy a jogsértéssel fenyegető cselekmény abbahagyását és a további jogsértéstől való eltiltást a *hub* üzemeltetőjével szemben is követelni lehet. Továbbá jogsértéshez kereskedelmi mértékben nyújtott szolgáltatás esetén a 94. § (4) bekezdése alapján a 'fájlcsereelő' rendszer üzemeltetője kötelezhető a jogsértéssel kapcsolatos adatszolgáltatásra is. Szerzői jogsértés esetén az Szjt. 94. §-ának (8) bekezdése értelmében a 'fájlcsereelő' rendszert irányító szoftvert futtató számítógép mint a jogsértés eszköze, lefoglalható, feltéve, hogy a tulajdonosa tudott vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellett volna a jogsértésről.” Emellett a *hub* üzemeltetője információs társadalomban nyújtott szolgáltatásnak minősíthető szolgáltatást nyújt, amely az elektronikus kereskedelemről szóló törvény 2. §-ának ld) pontja értelmében vett kereső szolgáltatáshoz áll a legközelebb ...”³³

A probléma megoldásához az elektronikus kereskedelemről szóló törvényben találhatóunk fogódzót, melynek 13. §-a alapján az eljárás az alábbiak szerint bonyolódik, az elektronikus kereskedelemről szóló törvényben megállapított felelősségi szabályok érvényesítését biztosító módon: amennyiben a jogosult észleli a jogsértést, értesítheti az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtót (továbbiakban: szolgáltatást nyújtó) a jogsértés fennálltáról, és felhívhatja a jogát sértő tartalmú információ eltávolítására. A jogosult szerző vagy kapcsolódó jogi jogosult lehet. Azt, hogy ki tekinthető ilyen jogosultnak, s hogy milyen jogokkal rendelkezik, a szerzői jog szabályai határozzák meg, ezért ebből a szempontból az elektronikus kereskedelemről szóló törvény keretjogszabálynak minősül. A közös jogkezelő egyesületek a közös jogkezelésükbe tartozó művek, illetőleg teljesítmények vonatkozásában eredeti jogosultként járnak el és nem meghatalmazottként. A jogosult értesítésének az elektronikus kereskedelemről szóló törvényben meghatározott alakíságoknak is meg kell felelnie, a teljes bizonyító erejű magánokirati vagy közokirati forma az előírás. Ezt a szabályt az indokolja, hogy a minősített okirati forma nagyobb biztonságot jelent a visszaélésekkel szemben. A jogosult nem köteles személyesen eljárni, meghatalmazott útján is küldheti az értesítést, ez esetben azonban a meghatalmazást kell teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalni.

A szolgáltatást nyújtó köteles az értesítés átvételétől számított 12 órán belül intézkedni az értesítésben megjelölt információhoz való hozzáférés (i) nem biztosítása vagy (ii) az információ eltávolítása iránt, és feltüntetni azt, hogy az eltávolítás milyen jogosult jogsértést állító értesítése alapján történt. A szolgáltatást nyújtó köteles a jogosult jogát sértő információt biztosító igénybe vevőt 3 munkanapon belül írásban tájékoztatni az értesítésről, illetőleg az eltávolításról és a

³³ SZJSZT 07/08/1. 6-7. o.

hozzáférés nem biztosításáról.³⁴ Ez alól csak akkor mentesülhet a szolgáltatást nyújtó, ha ugyanazon információ vonatkozásában ugyanazon jogosult vagy meghatalmazottja értesítése alapján már eljár, kivéve, ha az eltávolítást vagy a hozzáférés megtiltását bíróság vagy hatóság rendelte el. A gyakorlati tapasztalatok alapján az a megállapítás tehető, hogy az eljárásnak általában vége szakad ebben a fázisban, mert a tartalomszolgáltatók, mint igénybe vevők, általában nem tiltakoznak az indokolt eltávolítás ellen, hanem inkább megőrizve anonimitásukat belenyugszanak a tartalom szolgáltatást nyújtó általi eltávolításába. Az érintett igénybevevő, mint tartalomszolgáltató, a szolgáltatást nyújtó értesítésének kézhezvételét követő 8 munkanapon belül élhet kifogással a szolgáltatást nyújtónál a tartalom eltávolítása miatt.³⁵ Ezen kifogásnak vannak tartalmi és formai követelményei. Alaki előírás a teljes bizonyítóerejű magánokirati vagy közokirati forma, míg tartalmi követelmény a kifogással szemben az, hogy annak tartalmaznia kell (i) az eltávolított, illetőleg hozzáférhetetlenné tett információ azonosítását, ideértve azt a hálózati címet, ahol az korábban hozzáférhető volt, továbbá az érintett igénybevevőt azonosító adatokat és (ii) indokolt nyilatkozatot arról, hogy az igénybevevő által biztosított információ nem sérti a jogosult értesítésben megjelölt jogát. A tartalomszolgáltató kifogásának kézhezvételét követően haladéktalanul köteles a szolgáltatást nyújtó az információt újra hozzáférhetővé tenni, és erről a jogosultat a kifogás megküldésével együtt értesíteni, kivéve akkor, ha az eltávolítást vagy a hozzáférés megtiltását bíróság vagy hatóság rendelte el. A szolgáltatást nyújtó pedig köteles az információhoz való hozzáférés nem biztosításának, illetve az információ eltávolításának hatályát fenntartani, amennyiben az igénybevevő (tartalomszolgáltató) a jogsértést elismeri, vagy határidőben nem terjeszt elő kifogást, illetőleg az általa előterjesztett kifogás nem tartalmazza az előírt adatokat, illetőleg nyilatkozatot.

A jogosult a tartalomszolgáltató kifogásáról és a sérelmezett tartalom visszaállításáról szóló értesítés kézhezvételétől számított 10 munkanapon belül a jogsértéssel kapcsolatos igényét bírósági úton három formában érvényesítheti: (i) abbahagyás és eltiltás iránti ideiglenes intézkedés iránti kérelmet tartalmazó kereset, (ii) fizetési meghagyás iránti kérelem benyújtásával vagy (iii) büntetőfeljelentés tételével.³⁶ Logikátlan azonban a törvényi szabályozás e tekintetben, mert azt írja elő, hogy a jogosult bírósági igényérvényesítése esetén a bíróság ideiglenes intézkedést elrendelő határozatának kézhezvételétől számított 12 órán belül köteles a szolgáltatást nyújtó az információhoz való hozzáférést ismételten nem biztosítani, illetőleg az információt ismételten eltávolítani. A megfogalmazásból arra lehet következtetni, hogy a jogosult csak és kizárólag akkor érheti el igazi célját, ha ideiglenes intézkedést is tartalmazó keresetlevelet nyújt be a polgári ügyekben eljáró bírósághoz, ugyanis a törvény csak az ideiglenes intézkedést elrendelő határozatról való értesítés szolgáltatást nyújtó részére való megküldéshez fűzi az ismételt nem biztosítás, illetőleg ismételt eltávolítás kötelezettségét. Amennyiben tehát a jogosult büntetőeljárást kezdeményez – ahol az ideiglenes intézkedés nem értelmezhető – vagy fizetési meghagyás iránt nyújt be kérelmet – ahol egyrészt ugyancsak nincs ideiglenes intézkedésre lehetőség, másrészt csak pénz fizetésére, illetve dolog kiadása iránt terjeszthető elő fizetési meghagyás iránti kérelem –, a jogosult gyakorlatilag lehetetlenné teszi az értesítési-eltávolítási eljárás folytatását, és ezáltal az információhoz való hozzáférés megszüntetését a szolgáltatást nyújtó részéről nem követelheti. Amennyiben azonban a bíróság ideiglenes intézkedést elrendelő határozata alapján a szolgáltatást nyújtó részéről megtörténik a hozzáférés ismételt nem biztosítása, illetve az információ ismételt eltávolítása, úgy a szolgáltatást nyújtó ezen intézkedésről a bírósági határozat másolatának megküldésével az igénybe vevőt, mint tartalomszolgáltatót, az intézkedés megtételétől számított 1 munkanapon belül köteles értesíteni.

A jogosult az általa indított polgári perben, illetőleg büntetőeljárásban hozott határozatról – az ideiglenes intézkedést elrendelő vagy az az iránti kérelmet elutasító határozatról is – haladéktalanul köteles a szolgáltatást nyújtót értesíteni. Az érdemi határozatban (illetőleg ideiglenes

³⁴ Elker. tv. (2001. évi CVIII. tv.) 13. § (9) bek.

³⁵ Elker. tv. 13. § (6) bek.

³⁶ Elker. tv. 13. § (9) bek.

intézkedésben) foglaltaknak a szolgáltatást nyújtó haladéktalanul köteles eleget tenni. A kielégítő mélységű szabályozást nyújtó eljárás lefolytatásának az lesz a következménye, hogy amennyiben a szolgáltatást nyújtó mindenben megfelel a törvényben foglalt előírásoknak, illetőleg egyébként sem tanúsít felróható magatartást, akkor szerzői jogi alapon (bitorlásért) még abban az esetben sem vonható felelősségre, ha a tényleges jogsértő személyére nem derül fény.³⁷

Amennyiben a szolgáltatást nyújtó mindenben megfelel az elektronikus kereskedelemről szóló törvény 13. §-ában szabályozott értesítési-eltávolítási eljárásra vonatkozó rendelkezéseknek, akkor vele szemben a bíróság semmilyen jogkövetkezményt nem alkalmazhat, még az abbahagyás, illetőleg az eltiltás jogkövetkezményét sem, a szolgáltatást nyújtó mint közvetítő szolgáltató számára kötelezettség ugyanis nem a bírósági határozatból ered, hanem az elektronikus kereskedelemről szóló törvény előírásaiból. A bíróság határozata az eltiltás vonatkozásában nem a szolgáltatást nyújtóra vonatkozik, hanem a tartalomszolgáltatóra, mint a bírósági eljárás alperesére, (érintett igénybevevőre). A tartalomszolgáltató ugyanis az eltiltás következtében egyetlen más szolgáltatást nyújtónál sem teheti hozzáférhetővé az információt. A szolgáltatást nyújtó ugyanakkor nem felelős az érintett információ eltávolításának, vagy az ahhoz való hozzáférés nem biztosításának eredményes végrehajtásáért sem, amennyiben a törvényi rendelkezéseknek megfelelően és jóhiszeműen jár el. Az elektronikus kereskedelemről szóló Törvény miniszteri indokolása rámutat továbbá arra is, hogy a szabályozásnak nem célja az interneten hozzáférhető tartalom szabályozása. A tartalom szabályozását továbbra is az egyes tevékenységekre irányadó jogszabályok biztosítják oly módon, hogy a jogellenes tartalom elleni védelmet a Ptk. személyhez fűződő jogokról és azok oltalmáról szóló rendelkezései, illetőleg a szerzői jogi törvény és a Büntető Törvénykönyv rendelkezései biztosítják.

Ausztriában a keresőszolgáltatás akkor mentesülhet a felelősség alól, amennyiben nem teljesíti a lekért információ továbbítását, nem ő választja meg a kért adatok címet, és a kért információt nem ő választja ki, illetve nem változtatja meg. Kizárólag a tárhely-szolgáltatást nyújtó szervezetekkel szemben létezik az általuk nyújtott szolgáltatásokat jogellenes célokra felhasználó személyek adatainak kiadására vonatkozó általános kötelezettség, a többi szolgáltatót csakis bíróság, vagy más erre illetékes hatóságok rendelkezése alapján terheli az adatok átadására irányuló kötelezettség.³⁸

A német szabályozás nem tartalmaz az elektronikus kereskedelemről szóló irányelvvel közvetítő szolgáltatásokkal kapcsolatos három esetkörén felül továbbiakat, és az értesítési és eltávolítási eljárás kidolgozása törvényi szinten nem történt meg. A keresőszolgáltatások felelősségét nem szabályozza a német jog.³⁹

A felmerült kérdések többféle válaszreakciót váltottak ki. A felvetett kérdésekre adható technikai/műszaki válasz és jogszabályozás által adott válasz. A technológiai válasznál gondolhatunk valamiféle szűrő beépítésére (kémprogramok, vírusok, tartalom szennyezés, felhasználó azonosítás), de ennek fenntartása, fejlesztése magas költségigényű, illetve azonnal megjelennének az azt átlépő újabb és újabb technológiák. Lehet blokkolni a keresőszolgáltatásokat, ellenőrizni az adatforgalmat de ezek is hasonló eredményre vezetnek. A gyakorlatban működőképes lenne a fogyasztó havi adatforgalmának korlátozása, ám ez ellentmond az internet alapvető funkciójával, nem kívánt mellékhatásai vannak, diszkrimináció, prejudikáció (a fogyasztó bűnösségének feltételezése), ezért megvalósítása szintén nem javasolt.

Jogalkotási válaszként egy jogdíjfizetési rendszer bevezetése lenne a kézenfekvő megoldás. Ilyen javaslatot tárgyalt a francia Nemzetgyűlés 2006 elején, végül mégis elvetették a fájlcsereprogramok néhány (kb. 7) eurós előfizetési díj mellett történő szabad használatának lehetőségét. Ehhez hasonló ötlettel állt elő 2008 elején a Zeneszerzők Kanadai Egyesülete („Songwriters

³⁷ Kiss Tibor: Szerzői jogi jogsértések szankcionálásának sajátosságai, In Állam és Jogtudomány 2007/1. szám, 200. o.

³⁸ Mezei Péter: Szabad felhasználás az osztrák jogrendszerben, In Acta, Tomus LXVIII., Fasc. 15., Szeged, 2006. 43. o.

³⁹ Mezei Péter: A magáncélú szabad felhasználás a német szerzői jogban, In Acta, Tomus LXX., Fasc. 10., Szeged, 2007. 23. o.

Association of Canada” – SAC), amely egy méltányos (havi öt kanadai dolláros) díjazás bevezetését javasolta a fájlcserélés által okozott károk kompenzálásáért.⁴⁰

Ezen megoldások bevezetésének elmaradása annak köszönhető, hogy rengeteg megválaszolandó kérdést vetnek fel. Ki határozza meg a jogdíj mértékét? Hogyan történne a jogdíj elosztása? Hogyan lehet a rendszerbe belépni, de főleg kilépni? Hogyan állapítható meg a fájlcserével érintett adatforgalom mértéke? Mindezek a kérdések azt jelzik, hogy a javaslat mégsem jelent megoldást a jogkereső közönség számára.

Mezei Péter szerint⁴¹ az internetszolgáltatók felelősségnek erősítése változtatna a kialakult helyzeten. Az internetszolgáltatók ellen rengeteg eljárás indult, ezért kézenfekvő lenne számukra ha változtatva korábbi elutasító álláspontjukon segítenék a fájlcseréléssel kapcsolatos problémakör megoldását.

A hatályos szabályozás értesítési és eltávolítási eljárásáról csupán annyit, hogy rendkívül nehezen alkalmazható. Szerencsésebb lenne a legális szolgáltatások bővítése. A cél az lenne, hogy a felhasználót érdekeltté tegyék a szerzői jogi alkotások legális felhasználásában.

Faludi Gábor és Gyenge Anikó szerint a fájlmegosztás kérdése elsősorban nem a fájlcserélők szankcionálásával kellene válaszolni, hanem a szerzői jogban a tömegesen előforduló, és sem egyedileg, sem közös joggyakorlással nem engedélyezhető felhasználások jogosítására bevált technikákat volna célszerű alkalmazni. A fájlcseré témakörében hazánkban eddig született nagyobb lélegzetű munkák (doktori értekezések) némelyike⁴² egyébként a szabad felhasználást találná elsősorban morálisan indokoltnak. Ezt a megközelítést nem lehet osztani. A szabad felhasználás nemzetközi egyezményes határait megvonó háromlépcsős teszt ilyen széles körű, tömeges kivételt nem visel el. A *hubszolgáltatást* is be kellene vonni a felhasználási cselekmények körébe. A *hub*üzemeltetés ugyanis gazdasági, üzleti szolgáltatás. Ha – nemzetközi egyetértéssel – el lehetne érni, hogy a *hub*üzemeltetőkkel szemben a szellemi tulajdon-jog megsértése esetére rendelkezésre álló teljes, nemzetközi és uniós jog alapján egységesített polgári jogi fegyvertár rendelkezésre álljon, az egyik oldalról lehetővé tehetné vagy az engedélyezést, mégpedig ott, ahol a bevétel keletkezik, vagy a szankciók alkalmazása csökkenthetné a fájlmegosztás tömegességét. Amennyiben a legalább kilépést nem engedő, kötelező közös jogkezelés, vagy még inkább díjigény előírható lenne a fájlmegosztással leírható felhasználás engedélyezésére. A kötelező közös jogkezelés, illetve a díjigény bevezethetőségének – a minden érdekelt által való elfogadásán túl – az lenne az előfeltétele, hogy megegyezés legyen abban, hogy a háromlépcsős teszt alkalmazása mellett akár díjigényre is korlátozható-e a lehívásra hozzáférhetővé tétel kizárólagos joga.⁴³

Az Európai Bizottság is foglalkozott a problémával a Gallo-jelentés⁴⁴ egyértelművé teszi, hogy nem a végfogyasztók ellen folytatott eljárásokban, hanem a piaci szereplők üzleti stratégiáinak átalakításában látja a jövő útját. Az EP kíváncsnak tartja, hogy a – különösen emberi jogi szempontok alapján – kiegyensúlyozott megoldás keresésére terjedjen ki a Bizottság szellemi tulajdon-jogi stratégiája, már csak annak érdekében is, hogy egy jól működő európai digitális piac tudjon létrejönni.

A leírtakat végiggondolva álláspontom szerint sem a végfelhasználókat kellene sújtani újabb sarccal. A torrentoldalak üzemeltetése a fenntartónak üzletet jelent, minimum a felületen megjelenő reklámbevételek, a forgalmazási adatok miatt, nehezen képzelhető el ugyanis, hogy haszonszerzési

⁴⁰ A sárkány levágott feje helyére mindig kettő új nő? A fájlcseréléssel szembeni küzdelem a P2P szolgáltatók, a felhasználók és az Internetszolgáltatók felelősségének fényében, In Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 4. (114.) Évfolyam, 2009/3. szám, 23. o.

⁴¹ A fájlcseré retorikája – gondolatok egy álvita margójára, In Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2012/2. szám, 51. o.

⁴² Bodó Balázs: Szükség törvényt bont (A kalózkodás szerepe a kulturális termelés és csere folyamataiban a könyvnyomtatástól a fájlcserélő hálózatokig). PhD-értekezés, Budapest, 2010., Mezei Péter: Digitális sampling és fájlcseré, Phd értekezés, Szeged 2010.

⁴³ Faludi Gábor – Gyenge Anikó: A fájlmegosztás – hazai és uniós jogi szemmel, <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201106-pdf/04.pdf> 11. o.

⁴⁴ Report on enhancing the enforcement of intellectual property rights in the internal market (2009/2178(INI)). Committee on Legal Affairs. Rapporteur: Marielle Gallo.

cél nélkül működtetné bárki is ezeket az oldalakat. Arról nem is beszélve, hogy a tartalomszolgáltatók személye állandó leginkább a cselekménysorozatban, a végfelhasználók kör esetenként változik számuk, a velük kapcsolatos adatok beszerzése, kezelése nagyobb kapacitást igényelnek. Mindezek figyelembe vétele mellett elmondható, hogy a fájlcserelésre társadalmi igény mutatkozik, korlátok közé szorítani a fájlcserelését lehetővé lévő szereplőket lehet, így bármilyen szerzői jogi igény érvényesítése velük szemben indokolt.